

Persson, Daniel

Högerpolitik och frisinnad politik /

Frisinnade landsföreningens småskrifter. N:r 8 (13), 1911.

Högerpolitik och frisinnad politik.

AV

DANIEL PERSSON i Tällberg.

(Ur ett föredrag i Mora den 9 april 1911.)

Folket i val.

Snart står hela folket i val. För första gången skola de nya rösträttsbestämmelserna, grundade på allmän rösträtt, tillämpas. Det är första gången, som folkets breda lager träda fram efter 1907—1909 års myndighetsförklaring. Det är svenska folket, som nu skall tala och bestämma, hur representationen skall se ut, vilken politik, som skall föras i vårt land.

Den gamla muren, rösträttsstreet, som hittills utestängt så många redliga män från medborgerliga rättigheter, har bräckts, och frammarschen är fri. Men tyvärr står ännu en — visserligen mossbelupen, men icke desto mindre hederlig — mur kvar, utestängande hälften av landets myndiga befolkning. Denna mur är det s. k. könsstreet: *kvinnorna ha ännu ej politisk rösträtt.*

Men göra de, som hava vägen fri, sin plikt vid valen, skall nog den kvarvarande muren också ramla inom kort.

Liberalernas mål

är att söka bereda största möjliga lycka åt största möjliga antal medborgare i vårt land.

Tryck // /

53 E a x Frisinnade landsföreningens småskrifter. N:r 13 ...

Digitaliserad år 2021

National Library
of Sweden

Högerpolitik och frisinnad politik.

Av

DANIEL PERSSON i Tällberg.

(Ur ett föredrag i Mora den 9 april 1911.)

Folket i val.

Snart står hela folket i val. För första gången skola de nya rösträttsbestämmelserna, grundade på allmän rösträtt, tillämpas. Det är första gången, som folkets breda lager träda fram efter 1907—1909 års myndighetsförklaring. Det är svenska folket, som nu skall tala och bestämma, hur representationen skall se ut, vilken politik, som skall föras i vårt land.

Den gamla muren, rösträttsstrecket, som hittills utestängt så många redlige män från medborgerliga rättigheter, har bräckts, och frammarschen är fri. Men tyvärr står ännu en — visserligen mossbelupen, men icke desto mindre hinderlig — mur kvar, utestängande hälften av landets myndiga befolkning. Denna mur är det s. k. könsstrecket: *kvinnorna ha ännu ej politisk rösträtt.*

Men göra de, som hava vägen fri, sin plikt vid valen, skall nog den kvarvarande muren också ramla inom kort.

Liberalernas mål

är att söka bereda största möjliga lycka åt största möjliga antal medborgare i vårt land.

Jag förstår väl, att någon invänder: alla politiska partier anse sig sträva för landets bästa, och detta är således icke något särskilt utmärkande för liberalerna. Ja, jag kan medgiva, att det i viss mån är så. Frågan blir då, på vilken väg man skall gå och vilka medel som skola användas för att säkrast och fortast nå fram till detta mål. Enligt min uppfattning är den rätta vägen att genom partiella reformer på det beståendes grund i största möjliga utsträckning söka tillgodose alla samhällsklassers berättigade krav.

Med den politik, som hittills förts i vårt land, kan man omöjligen säga, att *de s. k. lägre samhällsklassernas krav* blivit tillräckligt beaktade. Väl vet jag och erkänner det villigt, att mycket ändrats till det bättre sedan »den gamla goda tiden», då t. ex. nästan alla skatter ålago jorden och då den löse arbetaren var mera en slav än en fri man, men mycket återstår ännu.

Under det att statens tjänstemän av alla grader, civila och militära, äro tillförsäkrade löner, som giva dem en säker och god ställning under tjänstetiden och genom pensioner en tryggad och sorgfri ålderdom, ha bönder och s. k. lösa arbetare att med bekymmer för dagen och oro för framtiden kämpa tillvarons hårda kamp. Och om de därunder misslyckas, grinar nöden emot dem, och deras ålders lott blir att stilla sin hunger med fattigvårdens hårda bröd.

Om än — som jag medgivit — alla politiska partier i stort sett åsyfta landets väl, är det dock *ingalunda likgiltigt, till vilket parti man ansluter sig* eller vilken väg man väljer.

Vad högern vill.

Högern älskar att ta hedern för *rösträttsfrågans lösning*, och det må gärna unnas den. Det står dock fast, att *det är de frisinnade, som fört denna fråga framåt*, och jag har för min del ingen anledning förtiga, att det var ett ingripande i rätta ögonblicket från frisinnat håll, som gjorde, att både den politiska och den kommunala rösträtten blev så demokratisk, som den blev, och att de frågorna över huvud taget löstes. Nu söker högern

med all makt att *neutralisera verkningarna av den politiska rösträttens utsträckning*. Och i det arbetet skyr den inga medel. Början har redan gjorts med att söka *begränsa riksdagens rätt*. Och i offentliga föredrag varnas för faran av en regerande riksdag. När excellensen Lindman genom sin berömda tolkning av 46 par. R. O. ville kringskära rätten för riksdagens ledamöter och utskott att av ämbetsverk inhämta upplysningar, understöddes han kraftigt av högern med de konservativa partiledarna i spetsen. När flottans övningsanslag, som utgör 1,800,000 kr. pr år, överskridits med omkring $1\frac{1}{2}$ million kr. och detta under årets remissdebatt anmärktes, då skrek hela högerpressen om rabalderpolitik och betecknade alltsammans såsom obehörigt klander!

Att lantmän under Carl Ifvarssons och Sven Nilssons i Everöd dagar skulle uppträtt till försvar för dylika saker hade varit otänkbart. Det är en självuppgivelse av lantmännen, som är rent av häpnadsväckande.

Ingenting skulle emellertid vara oriktigare, än om jag satte likhetstecken mellan de moderata i alla bygder och dem, som tillhöra riksdagens konservativa parti. Men må vi komma ihåg, att, hur stor skillnaden än är mellan detta och de verkligt moderata, så skulle de senare dock befrämja de konservativas politik, om de gingo till val under gemensam partibeteckning med dessa konservativa.

Det gäller därför att göra sitt val, ty det blir avgörande för den politik man vill främja.

Här

några exempel på högerns politik

i en del saker, som särskilt måste intressera lantmännen. — Tre gånger ha jag och Ström i Transtrand motionerat om ett avdikningsanslag för att man även i våra bygder skulle kunna få statsbidrag till avdikningar av till odling tjänliga myrmarker, men två gånger ha våra förslag fallit på högerns motstånd, och det är att befara, att samma öde drabbar vår motion även detta år. — Andra kammaren har beslutat, att statsbidraget till avlöning åt folk- och småskollärare skulle höjas från $66\frac{2}{3}$ proc. till 90 proc.,

och att ålderstilläggen helt skulle utgå av statsmedel. Första kammaren avslag detta, och till på köpet vägrade den gemensam votering, så att alltsammans förföll. — Likaledes har Andra kammaren beslutat, att staten skulle lämna lika bidrag till vinter- och sommarvägunderhållet. Även denna fråga har fallit på Första kammarens motstånd. — Andra kammaren har beslutat att höja statsbidraget till sommarvägunderhållet från $\frac{3}{20}$ till $\frac{3}{10}$, men även detta förslag har fallit på Första kammarens motstånd.

Så förhåller det sig i verkligheten med högerens politik.

Ett viktigt moment i högerens strävan att neutralisera rösträtten och få makten att ligga, där den ligger, är dess försök att i alla möjliga avseenden misstänkliggöra riksdagens största parti, Liberala samlingspartiet.

Den grävsta och mest använda högerlögnen är påståendet att

”liberalerna vilja taga jorden ifrån bönderna”.

Detta påstående är så barockt och så löjligt, att det knappt kan tagas på allvar av någon, som aldrig så litet följt med riksdagsarbetet. Det är just från liberalt håll alla de förslag utgått, som äro ägnade att skapa och skydda en självägande hemmansägareklass i vårt land. I det avseendet vill jag blott nämna den s. k. norrlandslagen, norrländska avdikningsanslaget och vanhävdslagen, den senare visserligen icke så litet förstörd av högeren, men dock en frukt av liberalernas initiativ och verksamhet.

De kristna och det frisinnade partiet.

På det yttersta i dessa dagar har högeren sökt utsprida en annan lika befängd osanning och som högeren trott skulle ha den förtjänsten, att den skulle bli svårare att vederlägga. Och jag medger, att det skulle blivit svårt att mot densamma prestera någon bindande bevisföring, om ej högeren själv dragit försorg därom. Jag syftar här på det påståendet, att de kristna, de frireligiösa, skulle vara förföljda inom Liberala samlingspartiet. Det är den sanningskäre hr Räf, som haft den tvetydiga äran

att uppfinna denna osanning. Alla frireligiösa, inklusive hr Karl Otto, ha protesterat offentligt i pressen mot denna häpnadsväckande lögn.

Beviset på, i vilket parti de frireligiösa vantrivdes, har sedan kommit. Det är nämligen de frireligiösa inom Andra kammarens konservativa parti, som hållit på att bryta sig ut och bilda ett särskilt parti. Att de frireligiösa inte skulle vinna förståelse inom det konservativa partiet, hur liktänkande de än kunna vara i rent politiska frågor, det finner jag helt naturligt.

Ett annat inom högerkretsar nästan till en trosartikel vordet påstående är

talet om socialistiskt medlöperi.

Om ingenting annat hjälper att skrämma folket och särskilt bönderna med, så skall väl ändå detta göra »susen». Att socialdemokraterna själva allt emellanåt beteckna liberalismens politik såsom farligare för de socialdemokratiska idéerna än de konservativas politik, betyder här intet. Påståendet om socialistiskt medlöperi är blott ännu en länk i den kedja av osanningar, varmed högern aktar lämpligt och passande att stärka sin position. När regeringen söker kringskära riksdagens makt och befogenhet och när av riksdagen bestämda anslag överskridas, då uppträda både liberaler och socialdemokrater däremot, och det är blott att beklaga, att högern blivit sådan slav under trons lydnad, att den därvid antingen stilla tiger eller också rent av försvarar sådana handlingar.

Detta tal om medlöperi har, förutom ett rent agitatoriskt syfte, sin grund i en annan omständighet och bottnar i en ytterst farlig och förkastlig politik, den politiken nämligen, att man icke skall pröva ett förslag efter dess reella innebörd, utan i stället se efter, från vilket politiskt parti förslaget utgått, och därefter bedöma detsamma. Detta sätt att behandla viktiga samhällsspörsmål är ansvarslöst och manar icke till efterföljd.

För egen del har jag många gånger arbetat för framgång även åt från socialdemokrater utgångna förslag, när jag ansett,

att dessa förslag varit goda och för landet nyttiga. Om sådant skall kallas för socialistmedlöperi, då räknar jag det medlöperiet mig till heder. Jag har ock kämpat för framgång åt förslag, som utgått från högern, då jag funnit dessa förslag goda, men jag har icke trott, att högern därför skulle vilja räkna mig till en av de sina eller betraktat sådant som medlöperi.

Några av de stora frågorna.

Av vad jag i början yttrat, torde väl förstås, att jag anser *ålderdoms- och invaliditetsförsäkringen* vara mycket viktig. Den frågan har flera gånger varit föremål för riksdagens prövning, men fallit på de konservativas motstånd. Den har dock varit under utredning så länge, att det är att hoppas, att den kommer att föreläggas riksdagen under stundande treårsperiod. Denna frågas lyckliga lösning är ett steg på den väg, som leder till det av mig angivna målet.

Nykterhetsfrågan är en bland vårt lands största sociala frågor. Jag är en varm vän av lokalt veto, så att en kommuns myndiga män och kvinnor må äga att bestämma om rusdrycker få säljas inom kommunen eller icke. Men detta är ej slutmålet. Vårt slutmål, till vars ernående all möjlig kraft bör insättas, det det är *absolut rusdrycksförbud*. Varken mer eller mindre. Det onda måste uppryckas med roten.

Egnahemsfrågan hör ock till våra stora frågor. Den frågan ha alla partier tagit upp på sina program, och det är ju gott och väl det. Om sättet för denna frågas lyckliga lösning äro dock meningarna ej så litet delade. Socialdemokraterna äro ej benägna för att bygga på den fulla äganderättens fasta grund, emedan det strider mot deras teorier. Sanningsenligt måste jag dock erkänna, att socialdemokraterna i riksdagen i flere fall förordat full äganderätt framför besittningsrätt. Senast under årets riksdag utkämpades i Andra kammaren i ett speciellt fall en ganska hård strid i det avseendet, därvid olika meningar framträdde inom Andra kammarens alla tre partier.

För att bereda möjlighet att förvärva egna hem för så många

som möjligt, som ha håg och lust för jordbruk, även för sådana, som ej ha råd att köpa jordbruksfastighet, har Liberala samlingspartiet förordat införandet i vår lagstiftning av ett nytt jordförvärvsinstitut: *tryggad besittningsrätt*. Det är detta uppslag, som av välvilliga uttolkare tagits till text för högerns predikningar om, att liberalerna vilja taga jorden från bönderna. Att en sådan uttolkning är en vantolkning, som göres mot bättre vetande, behöver jag väl knappt säga.

Enligt min uppfattning är det dock icke nog med att bereda möjlighet att förvärva egna hem för dem som nu sakna sådana, hur viktigt det än må vara. Det är minst lika viktigt, ja ännu viktigare att genom praktiska reformer söka skydda dem, som redan ha ett eget hem. I det syftet har jag som riksdagsman nedlagt det mesta av mitt arbete. Och i det arbetet har jag funnit mera hjälp och förståelse från Liberala samlingspartiet än från något annat parti.

Man har sagt, att *försvarsfrågan* är vår största fråga. Och det är nog möjligt, att den är det. Att den är *vår dyraste fråga*, därom råder intet tvivel. Sverige hör till de länder, som ha de högsta utgifterna pr individ för försvaret. Professor Fahlbeck har sagt, att vårt försvar är dyrt och dåligt. Att han har rätt i förra fallet, har jag redan antytt, men det vore väl om jag vågade hoppas, att han hade orätt i det senare, nämligen att vårt försvar är dåligt. Det vore dock sorgligt, om vårt försvar skulle vara dåligt, när vi på detsamma offra mellan 80 och 90 millioner kronor årligen förutom alla dagsverken, som våra värnpliktige offra.

År 1892 försäkrade dåvarande krigsministern, friherre Rappe, att om vi finge 90 dagars övningstid för de värnpliktige, skulle vi få ett fullt betryggande försvar. Nu ha vi 240 dagars övningstid — jag talar om infanteriet — och ändå är vårt försvar dåligt.

Vi, som vilja hålla igen något med utgifterna även för försvaret och vilja ha en fullständig plan för det hela innan vi gå vidare, vi beskyllas för att vara försvarsnihilister. Denna beskyllning är dock icke befogad. Jag tror inte heller, att det ute i

landet är mot själva försvaret, som oviljan riktar sig, utan mot militarismen och det sätt, varpå försvarsmillionerna användas.

Min bestämda uppfattning är den, att om vederbörande vilja skapa förtroende ute i bygderna för vårt försvarsväsen, så går det icke genom utsträckt övningstid eller genom förlängd värnpliktstid, utan snarare genom en nedsättning. Det är så mycket på detta område, som har varit och tyvärr ännu är ägnat att väcka misstroende, att det borde mana vederbörande till en grundlig självrannsakan. Den allmänna uppfattningen är den, att övningstiden ej användes väl.

Vi måste inrikta vår verksamhet på genomförande av *praktiska reformer* och med tagen hänsyn ej mindre till den fattiges än den rikes rätt och bästa söka medverka därtill, att medborgare av alla klasser må känna sig hemma i eget land. Vi måste i vad på oss beror verka för att få

ett lyckligt folk i ett lyckligt land.

